

TOPLUM GÜVENLİĞİ TEMELİNDE ÜNİVERSİTE KAMPÜSLERİNDE VE SPOR ALANLARINDA GÜVENLİĞİN TESİSİ

Selim ÇAPAR*
Namık DEMİR**

ÖZ

Bu çalışma, toplumsal güvenlik ekseninde üniversite ve stadyumlarda güvenlik konusuna odaklanmaktadır. Türkiye’de toplumsal güvenliğin üniversiteler ve stadyumlar gibi “özellikli alanlarda” sağlanması çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Türkiye’de belirtilen alanlarda güvenliğin sağlanması konusunda tarihsel bir süreçten geçilmiştir. Zaman içerisinde polis, jandarma gibi genel kolluk teşkilatları yanında özel güvenlik sektörü de alana dahil olmuştur. Çalışma sonucunda, ülkemizde üniversiteler ve stadyumlarda güvenliğin sağlanması sorununun hassasiyet arzettiği, bu nedenle de politika oluşturma süreçlerinde çok yönlü analiz ve yaklaşımlara yer verilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik, Toplumsal Güvenlik, Özel Güvenlik, Üniversite, Stadyum

* Dr., MİA, AREM Başkanı, İçişleri Bakanlığı, selimcapar@yahoo.co.uk

** MİA, Müsteşar Yardımcısı, İçişleri Bakanlığı, namik.demir@icisleri.gov.tr

SECURITY SERVICE IN UNIVERSITY CAMPUSES AND SPORT GROUNDS (STADIUMS)

ABSTRACT

This study focuses on the security issues in university campuses and stadiums on community safety base. It aims to put forth by evaluating how to deal with the issues of providing security services in these “specific fields” in Turkey. It should be stressed that the issue has experienced some historical development processes. In the course of time private security agencies joined the sector as well as the traditional and general security organisations police and gendarmery. In conclusion, with this study, we would like to point out that the question needs handling with multi-faced analyses and approaches because of its sensitive nature.

Key Words: *Security, Community Safety, Private Security, University Campus, Stadium*

GİRİŞ

Güvenlik, insanliğın başlangıcından beri var olan bir kavramdır. Maslow, güvenliğin insanın en temel ihtiyaçlarından biri olduğuna işaret etmektedir. İnsanoğlu tarih boyunca gerek bireysel, gerekse toplumsal anlamda güvenliğini sağlamak için çeşitli yol, yöntem ve şekillerde tedbirlere başvurmuştur. Bu bağlamda, toplumsal yapı üzerinde onun örgütlenmiş gücü olarak yükselen devletin temel görevlerinden birisi de hizmetinde olduğu toplumun güvenliğini sağlamak olagelmiştir.

18. yüzyılda modern devletin oluşum sürecinde, toplumsal güvenliği sağlamak üzere polis, jandarma gibi kolluk teşkilatları ortaya çıkmıştır. Ülkemizde de benzer tarihsel süreçler sonunda bugün iç güvenlik hizmeti Emniyet Genel Müdürlüğu, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı gibi kurumlar tarafından yerine getirilmektedir.

Toplumsal güvenliğin sağlanmasında temel kriter, kişi hak ve hürriyetlerinin korunması ve kullanılmasına uygun bir ortam ve zeminin tesis edilmesidir. Bir başka ifadeyle, güvenlik önlemlerinin planlanması ve uygulanmasında **güvenlik-özgürlük** dengesini gözetmek gerekmektedir.

Öte yandan, bir çok ülkede olduğu gibi ülkemizde de toplumsal hayatın gelişmesine bağlı olarak güvenlik ihtiyacının çeşitlenmesi sonucu ortaya çıkan talepler doğrultusunda genel kolluğun gözetiminde, özel güvenlik uygulamaları da güvenlik sektöründe yer edinmiş durumdadır. Son yıllarda üniversiteler ve stadyumlar gibi özellikli alanlarda özel güvenlik uygulamalarından yararlanılmaktadır. Ancak, belirtilen alanlardaki özel güvenlik uygulamalarının etkinlik ve yeterliliği konusunda kamuoyunda yaygın eleştiri ve tartışmalara tanık olunmaktadır.

Bu çalışmanın konusunu, Türkiye’de üniversitelerde ve spor karşılaşmalarında güvenliğin sağlanması oluşurmaktadır. Çalışmanın amacı, üniversiteler ve stadyumlarda güvenliğin etkin ve yeterli seviyede sağlanmasına yönelik düşünceler ortaya çıkarmaktır. Çalışmanın yöntemi, sorunun belirtilen kavramlar ekseninde teorik ve yasal çerçevesi çizilerek ele alınması ile konunun muhatabı olan kişi ve kurumlarla yapılan görüşmelerden elde edilen

bilgilerle gelecekteki uygulamaların nasıl olması gerektiğine yönelik görüşler oluşturulmasına dayanmaktadır. Bu doğrultuda konu, *toplumsal güvenlik, özel güvenlik, üniversitelerde güvenlik, stadyumlarda güvenlik* kavramları ekseninde ele alınacak ve sonuç bölümünde ulaşılan görüş ve önerilere yer verilecektir.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Toplumsal Güvenlik-Toplumun Güvenliği

Güvenli bir ortamda yaşama isteği, bir toplumun temel gereksinimlerinin başında gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında toplumsal güvenliği, toplumu meydana getiren bireyleri ve onların tesis ettiği ortak yaşam unsurlarını koruma çabaları olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır. Devlet olarak örgütlenen toplumların ilk sağlamaları gereken işlev, kamu düzenini ve güvenliğini tesis etmektir (Bakkal, 2009, s. 14). Bu bağlamda, güvenliğin sağlanması, “Devletin varlık sebepleri ve görevleri içinde en önemli yeri tutar” (Derdiman, 2010, s. 1). Devletin gücü, toplumsal güvenliği ne kadar sağlayabildiğiyle yakından ilişkilidir (Emiroğlu, 2011, s. 28).

Günümüzde toplumsal güvenliğin sağlanamadığı bir ortamda insan hakları ve demokrasiden bahsetmeğe imkan bulunmamaktadır. Bu bağlamda devletler, zamanın şartlarına uygun olarak toplum güvenliğini sağlamaya yönelik güvenlik sistem ve örgütlenmeleri geliştirmişlerdir.

Türkiye’de toplumsal güvenliği sağlamakla görevli genel kolluk birimleri polis, jandarma ve sahil güvenlik komutanlığı olarak teşkilatlanmıştır. Ayrıca gümrük muhafaza ve orman muhafaza gibi özel görevli kolluk birimleri de mevcuttur.

1.2. Özel Güvenlik

Sanayileşme ile birlikte ortaya çıkan kent yaşamı, nüfus artışı ve diğer toplumsal gelişmeler teknolojinin de artan etkisiyle, suç türleri ve oranlarında önemli yükselmelere neden olmuştur. Bu durum karşısında devletin güvenlik güçleri hem nicelik hem de nitelik bakımından yetersiz kalmaya başlamış ve güvenlik maliyeti giderek artmıştır. Oluşan yeni duruma çözüm olarak ülkeler bazı spesifik alanlarda güvenlik hizmetini özel sektöre devretme eğilimi göstermeye

başlamışlardır. Böylece devletin gözetim ve kontrolü altında yürütölen özel güvenlik hizmetleri, devlet için hem güvenlik personeli kaynağı tasarrufu sağlamış, hem genel masrafları azaltmış hem de topluma yeni bir istihdam alanı yaratılmasına yol açmıştır (Yılmaz, 1996, s. 59-60).

Emiroğlu, toplum güvenliğini sağlamakla mükellef olan devletin bu yetki ve sorumluluğunu özel sektörle paylaşmak eğilimine girmesinin altında yatan temel sebebin “kaynakların daha rasyonel kullanılması isteği ve güvenlik hizmeti kalitesinin artırılması” çabası olduğunu belirtmektedir (Emiroğlu, 2011, s. 28). Bu gayretlere paralel olarak özel güvenlik kavramı, devletin iç güvenlik ile ilgili yetki alanında kendi belirlediği şartlar altında kamu güvenliği hizmetinin belirli bir bölümünü paylaşması sonucu ortaya çıkmıştır.

Derdiman (2010)'a göre özel güvenlik, devletin genel ve özel kolluğu dışında kalan, kanuni koşullara göre devletin denetimi ve gözetimi altında oluşan kuruluşlar ve/veya bu yönden özel hale gelmiş güvenlik hizmetleri anlamına gelmektedir.

1.3. Üniversiteler ve Güvenlik

Üniversiteler, akademik-bilimsel bilgilerin ve toplumların geleceğini biçimlendiren fikirlerin tartışılıp üretildiği ve sistemleştirildiği kurumlardır. Günümüz demokratik toplumlarında üniversitelerin özgür bir şekilde bilgi üretebilecekleri otonom bir yapı ve işleyişe sahip olması gerektiği konusunda genel bir mutabakat söz konusudur (Özipek, 2001).

Diğer yandan, üniversite denildiğinde hemen akla gelen bir kavram da “akademik özgürlük”tür. Uzun bir tarihsel geçmişi bulunan akademik özgürlük kavramının son yıllarda üzerinde uzlaşmaya varılan tanımı şöyle yapılmaktadır: “Akademik topluluğun, yani bilim adamları, öğretmenler ve öğrencilerin, kendi bilimsel aktivitelerini herhangi bir dışsal baskı olmaksızın kendi belirledikleri çerçeve içinde etik kurallara ve uluslararası standartlara uygun bir biçimde izleyebilme özgürlüğüdür” (Özipek, 2001, s. 5).

Bu bağlamda denilebilir ki, “üniversiteyi diğer eğitim ve öğretim kurumlarından ayıran en önemli özellik, onun öğrenciler için öğrenme özgürlüğü; akademik personel için ise öğretim özgürlüğü sağlamasıdır” (Özipek, 2001).

Başka bir ifadeyle, bir üniversiteyi üniversite yapan en temel özellik, öğrencilere ve akademisyenlere sağladığı bilimsel özgürlük ve serbestçe eleştiri yapma ortamıdır (Güven, 2012, s. 2).

Akademik özgürlüğün tamamlayıcı bir parçası da özerkliktir(otonomi). Özerklik, başlangıcından beri üniversite kavramına yapışık bir değer olarak, üniversiteyi anlamlı kılan ayrılmaz bir özelliği ifade eder. Ancak belirtmek gerekir ki, teorik planda özerklik, bir yüksek eğitim kurumunun herhangi bir harici müdahale olmaksızın kendi kendini yönetmesi durumunu ortaya koyarken, pratikte hiç bir yüksek öğretim sistemi bütünüyle serbest ve dışsal denetimden bağımsız değildir. Başka bir söyleyişle pratikte özerklik, üniversite-devlet-toplum arasındaki sınırları ve bunlara ilişkin şartları ifade etmektedir (Özipek, 2001, s. 9). Yönetmelik açıdan bunun anlamı, üniversitelerin istihdam edecekleri personel ve alacakları öğrenci sayısı da dahil her türlü idari iş ve akademik faaliyetlerinde kendi çalışma ve işleyiş düzenlerini devletin ve diğer dış aktörlerin müdahalesinden bağımsız olarak kendilerinin belirlemesidir. Şu halde, konumuz çerçevesinde üniversiteler genel kolluk açısından izinsiz müdahale edilemeyen “özel” alanlardır.

Üniversitelerde güvenlik bağlamında üzerinde durulması gereken diğer bir husus ise üniversite öğrenciliğidir. Uzmanlara göre, bireyin kişiliği 12 yaşından itibaren şekillenmeye başlar ve 18-24 yaş aralığı gençlik dönemi olarak kabul edilir. Bu da üniversite eğitimi çağına denk düşmektedir. Kabul etmek gerekir ki üniversite öğrenciliği iş ve gelecek kaygılarıyla dolu, belirtilen yaş aralığında genellikle karşılaşılan yoğun duyguların yaşandığı stresli bir dönemdir. Bunun yanında gencin kimliğini bulma, toplum değerlerine uyum sağlama ve olgunlaşma dönemidir. Bu dönemde, sosyal olgunluğun önemli bir boyutu olan “bağımsızlık” duygusunun gelişimi nedeniyle genç insanların üzerindeki aile etkisi giderek azalmaya başlar. Bu süreçte etrafta kendisi için yeni rol modellerin arayışına girer (Özgüven, 1992, s. 5-6).

Belirtilen gelişim sürecinde, psiko-sosyal açıdan üniversite öğrencileri, içinde buldukları yetişme döneminin etkisiyle çabuk sinirlenme, saldırganlık, düzene karşı gelme gibi eğilimler gösterebilmektedirler. Bu durumun eyleme dönüşmesi halinde üniversite kampüslerinin genel güvenliği doğrudan etkilenmektedir.

Başka pek çok olgunun da etkisiyle üniversiteler tepkisel öğrenci hareketleri ile ideolojik amaçlı eylem ve saldırılarla sık sık karşı karşıya kalmaktadırlar. Öğrencilerin yukarıda belirtilen psiko-sosyal özelliklerini istismar eden yasa dışı yapılanmaların da işin içine girmesiyle güvenlik sorununun boyutu büyümekte, bu da üniversite yönetimlerinin sorunu kendi özel güvenlik birimleriyle çözümünü neredeyse imkansız hale getirmektedir. Ancak bu gerekçeye dayanılarak sorunun çözümü için genel kolluğun davet edilmesi ve öğrenci olaylarına baskın biçiminde ani müdahalesi de kışkırtıcı bir etki yaratabilmekte bu da sorunu daha içinden çıkılmaz hale getirebilmektedir. Bu bakımdan, üniversite alanlarında güvenliğin yeniden tesis edilmesi sürecinde muhatap olunan kitlenin psiko-sosyal durumu ve çevresel faktörler kapsamlı bir biçimde analiz edilmesi ve alınacak tedbirlerin buna göre şekillendirilmesi önem arz etmektedir.

1.4. Stadyumlar ve Güvenlik

Dünya genelinde olduğu gibi futbol ve basketbol müsabakaları ülkemizde de en çok seyirci yoğunluğuna sahip spor dallarıdır. Bilindiği üzere sözkonusu dallardaki müsabakaların yapıldığı stadyumlar ve salonlar sık sık şiddet olaylarına sahne olabilmektedir. Geçmişte stadyumlarda meydana gelen şiddet olayları kimi zaman ülkelerin birbiri ile savaşmasına neden olacak seviyeye gelmiş, binlerce insan futbol maçları nedeniyle hayatını kaybetmiş veya zarar görmüştür (Arıkan ve Çelik, 2007, s. 110). Örnek verilecek olursa, Türkiye’de 1967 yılında Kayserispor ile Sivasspor arasında oynanan futbol karşılaşmasında taraftarlar arasında çıkan kavga ve izdiham nedeniyle 40 kişi hayatını kaybetmiştir. Bu ve benzeri olaylar da göstermektedir ki stadyumlar ve diğer spor alanlarında güvenliğin sağlanması konusunda özel yaklaşımlar geliştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Stadyumlarda ve spor salonlarda meydana gelen şiddet olaylarının taraf ve aktörleri analiz edildiğinde karşımıza; seyirciler, hakemler, medya, oyuncular, kulüp yöneticileri, amigolar, siyasiler, taraftar dernekleri ve güvenlik güçleri çıkmaktadır (Arıkan ve Çelik, 2007, s. 113).

Bilhassa, spor müsabakalarında karşılaşılan kişi ve toplum güvenliğini bozucu mahiyetteki hadiselerde ana aktör olan seyirci kitlesinin niteliğinin ve psiko-sosyal durumunun iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Bilindiği gibi birey kalabalık bir grubun içerisine girdiği zaman kendi kişiliğinin sınırlarını aşmaktadır.

Çünkü kalabalığın büyüklüğüyle doğru orantılı olarak bireyin kendisine olan güveni artmakta ve kalabalık ortamda olmanın avantajını kullanarak bastırılmış olan şiddet ve sapkınlık içeren duygularını rahatça dışa vurmaktadır (Kaynak ve Pulur, 2004, s. 88).

2. KONUNUN ÜLKEMİZDEKİ TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1. Üniversitelerde Güvenlik

Üniversite kampüslerinde sunulan güvenlik hizmetlerinin tarihi gelişimi üç ayrı dönemde incelenebilir:

- Birinci dönem, 24.07.1981 tarihli ve 2495 sayılı Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanun öncesini kapsayan dönem.
- İkinci dönem, 2495 sayılı Kanun ile 24.06.2004 tarih ve 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun arasındaki dönem.
- Üçüncü dönem, 5188 sayılı Kanunla başlayan ve günümüze kadar devam eden dönemdir.

2495 sayılı Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanun öncesinde üniversitelerde güvenlik hizmetleri gündüzleri polisin üniversite girişi ve yakın çevresinde yapmış oldukları arama, önleme çalışmaları, geceleri ise bekçilerin koruma faaliyetlerinden oluşmaktaydı.

İdeolojik kamplaşmanın yoğun biçimde yaşandığı 1960-1980 arasında üniversiteler “kötü” bir özerklik sınavı vermiştir. O dönemde dilden düşürülmeyen üniversite özerkliği bir bakıma “devlet içinde devlet” anlamında kullanılıyordu. Bilimi ideolojiye kurban etmiş öğretim üyeleri, ülkede terör estiren sol örgütlere kol kanat geriyordu. Üniversiteler “kurtarılmış bölge” ilan ediliyordu. Devletin güvenlik güçleri üniversiteye girip aşırı örgütlerin işgalini kaldırarak öğrencilerin gasp edilen “öğrenim özgürlüğünü” sağlayamıyordu. Üniversite rektörleri ve dekanlar, “üniversite özerkliğini” bahane göstererek güvenlik güçlerini içeri almıyorlardı (Güven, 2012, s. 2).

1980 askeri müdahalesi sonrasında çıkarılan 2495 sayılı Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanunun yürürlüğe girmesiyle üniversitelerin kendi bünyelerinde güvenlik birimleri

oluşturmalarının yolu açılmıştır. Bu kanun kapsamında üniversiteler, güvenlik hizmetlerini 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi koruma ve güvenlik kadrosunda bulunan memurları aracılığıyla yürütmüştür.

5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun'un yürürlüğe girmesi ile üniversitelerde güvenlik hizmetleri, hem 2495 sayılı kanunla devlet memuru olarak istihdam edilen kadrolu güvenlik görevlileri eliyle, hem de hizmet alımı yoluyla özel güvenlik şirketleri aracılığıyla sürdürölmektedir. Ancak zaman içerisinde kadrolu güvenlik görevlilerinin emekli olması ile boşalan kadrolara yeni atamalar yapılmamakta, bunun yerine güvenlik hizmetleri, dışarıdan hizmet alımı yoluyla özel güvenlik elemanları eliyle yürütölmektedir.

Ancak son zamanlarda hizmet satın alınarak sunulan güvenlik hizmetlerinin yeterliliği çeşitli tartışmalara yol açmaktadır. Bazı üniversitelerde öğrenciler, siyasi kimlikli kişiler ve sivil toplum kuruluşu temsilcileri muhtelif protesto eylemlerine ve saldırılara maruz kalabilmektedirler. Belirtilen türdeki olaylar ve öğrenci eylemleri karşısında özel güvenlik hizmetlerinin etkisiz kaldığı konusunda kamuoyunda yaygın eleştirilere rastlanmaktadır.

2.2. Spor Alanlarında Güvenlik

Spor alanlarında özel güvenlik hizmetleri 5188 sayılı Kanun öncesinde sorumluluk bölgesi ayrımı çerçevesinde polis ve jandarma marifetiyle sağlanmaktaydı. Özel güvenlik kanunun çıkmasıyla genel kolluk kuvvetlerine takviye olarak özel güvenlik personeli de görev yapmaya başlamıştır. Zamanla polis ve jandarma stadyumlardan ve spor salonlarından çekilmiştir. Ancak daha sonraları özel güvenliğin olaylara müdahale etmede yetersiz kaldığının gözlenmesi üzerine, genel kolluk tekrar stadyumlarda görev almaya başlamıştır. Bunun sonucu genel kolluk ve özel güvenlik birlikte görev yapmaya başlamıştır.

2.3. Özel Güvenlik

Türkiye'de güvenlik hizmet alanı içerisinde özel güvenlik sektörünün yerini belirlemek için tarihsel süreci incelediğimizde karşımıza üç dönem çıkmaktadır: Bekçilik dönemi, 2495 sayılı Kanun dönemi ve 5188 sayılı Kanun dönemi.

Bekçilik dönemi, yasal çerçevesi belirlenmeksizin kişi veya kuruluşların

güvenlik önlemi amacıyla bekçilik yapan kişileri kullandığı dönemdir. Bu uygulamanın Osmanlı Dönemi'nde de varolduğu ifade edilebilir.

Özel güvenlik konusu ilk kez 31 Ocak 1966 tarihinde Milli Güvenlik Kurulu'nda barajların güvenliği bağlamında ülke gündemine girmiştir (Özdemir, 2010, s. 102). Ancak, bu konuda yapılan hazırlıklar yasalasma sürecini tamamlayamamıştır.

1970-1980 arası dönemde hızla tırmanan anarşi ve terör olayları ile yaptığı mücadele sonucu büyük ölçüde yıpranan güvenlik güçlerinin yüklerini hafifletmek maksadıyla, 1981 yılında 2495 sayılı Kanun çıkarılmıştır (Kuyaksil ve Tiyek, 2003, s. 73). 2495 sayılı Kanun ile konunun özgün ve açık biçimde yasal bir dayanağa kavuşması söz konusu olmuştur (Derdiman, 2010: 24). Bu kanun ile üniversiteler, bazı bakanlıklar, kamu ve özel bankalar, oteller, barajlar, hastaneler vb. gibi çeşitli kurum ve kuruluşlar özel güvenlik birimleri teşkil etmişlerdir (Kuyaksil ve Tiyek, 2003, s. 73). Bahsi geçen Kanun, çıkarılış amacı itibari ile sadece belirli alanları kapsamakta olduğundan yasal çerçevesi itibariyle yetersiz kalmıştır (Derdiman, 2010, s. 24).

2004 yılında esas olarak özel güvenlik hizmeti üreten şirketleri ve özel güvenlik görevlilerini yasal bir zemine oturtan 5188 sayılı Kanun çıkarılmıştır. 5188 sayılı Kanunla ilk defa ihtiyaç sahibi kurum ya da kuruluşun yetkili makamlardan izin almak suretiyle özel güvenlik hizmeti temin etmesinin yolu açılmış ve önleyici güvenlik hizmetlerinin genel kolluk dışında başka bir birim tarafından da yürütülmesi sağlanmıştır (Özdemir, 2010, s. 105-106).

Özel güvenlik konusunda kamu kurumlarında hizmet alımının hızlı bir büyüme içine girdiği görülmektedir. Toker (2014), "özel güvenlik hizmet alımı" kaleminin Devlet bütçesine ilk kez 2009 yılında girdiğini, bu çerçevede 2014 yılının ilk 11 ayında kullanılan ödeneğin 706,5 milyon TL'ye ulaştığına dikkat çekmektedir.

2.4. AB Uyum Sürecinin Etkisi

Avrupa Birliği ülkelerinde münferit hukuki düzenlemelerle şekillendirilen özel güvenlik uygulamaları, Avrupa Birliği seviyesinde Avrupa Konseyi Özel Güvenlik Şirketleri Yönetmeliği (Regulating Private Security Companies in Europe: Status and Prospects Draft Report) ile ortak bir temele dayandırılmaya

çalışılmaktadır.

Özel güvenlik sektörüne yönelik belirtilen yaklaşımlar özellikle son yıllarda ülkelerin kendi mevzuatını düzenleme veya tadil etmelerine neden olmuştur. Bu durum, özel güvenlik bakımından oldukça çeşitlilik gösteren bir Avrupa manzarası ile sonuçlanmıştır.

Avrupa Birliğinde spor faaliyetleri, temel olarak üye devletlerin ve ilgili uluslararası kuruluşların sorumluluğunda yürütülmektedir.

Sporla şiddetle mücadelede Avrupa işbirliği, 1985'te Heysel Stadyumu'nda meydana gelen trajedi sonrasında güçlenmeye başlamıştır. Avrupa Komisyonu, uluslararası spor karşılaşmalarında şiddetin önlenmesine ilişkin çalışmaların geliştirilmesini etkin şekilde teşvik etmektedir. Bu doğrultuda Komisyon iki ana hedef belirlemiştir:

- Üye ülkeler arasında deneyim ve iyi uygulamaların paylaşımı ile güvenlik ve kamu düzeni alanında ortak standartların belirlenmesi.
- Veri koruma kurallarına uygun olarak risk altındaki veya şiddete eğilimli futbol taraftarları hususunda enformasyon değişimine dayalı operasyonel iş birliğinin geliştirilmesi

Bilindiği gibi, Avrupa'da spor karşılaşmalarında şiddet ile mücadelede, Avrupa Birliği ile işbirliği içinde çalışan en önemli uluslararası örgüt Avrupa Konseyi'dir. Avrupa Konseyi, 1985 yılında "Sportif Karşılaşmalarda ve Özellikle Futbol Maçlarında Seyircilerin Şiddet Gösterileri ve Taşkınlıklarına Dair Avrupa Konvansiyonu"nu hazırlamıştır. Türkiye de, tüm Avrupa ülkeleri gibi, söz konusu konvansiyona taraftır.

3.ÜNİVERSİTELERDE VE STADYUMLARDA GENEL KOLLUĞUN GÖREV VE SORUMLULUKLARI

3.1. Üniversitelerde Mevcut Durum

Mevzuata göre yükseköğretim kurumları, kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip eğitim ve öğretim kurumlarıdır. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 13 üncü maddesinin "b" fıkrası hükmü gereği üniversite sınırları içerisinde güvenlik önlemlerinin alınmasından birinci derecede sorumlu makam

rektör, 16'ncı maddesinin “b” fıkrasında yer alan hüküm gereği de fakülte dekanları rektöre karşı sorumludur. Üniversiteler 5188 sayılı Kanuna istinaden özel güvenlik hizmetiyle üniversite sınırları içerisinde kendi güvenliklerini kendileri sağlamaktadırlar.

Tablo 3. Bazı üniversitelerin özel güvenlik gücü kapasiteleri

ÜNİVERSİTE	ÖĞRENCİ SAYISI	ÖZEL GÜVENLİK PERSONELİ SAYISI
ANKARA	42.830	223
HACETTEPE	36.112	341
İSTANBUL	108.901	404
ODTÜ	26.500	121
TOPLAM	214.343	1.089

Tablo 3’de Türkiye’deki dört üniversitedeki öğrenci ve özel güvenlik personeli sayıları verilmektedir. Bu tabloda gösterilen üniversitelerdeki öğrenci sayılarına bakıldığında sunulması gereken güvenlik hizmeti bakımından özel güvenlik personeli sayılarının son derece yetersiz olduğu görülmektedir.

Genel Kolluğun Üniversitelerde Görevlendirilmesi: Polisin üniversite sınırları içerisinde görev yapması davetli ve davetsiz olmak üzere, 2559 sayılı PVSK’nun 20.maddesi ile bazı şartlara bağlanmıştır:

- *Polis rektör veya dekanın daveti üzerine üniversite ve eklerine girebilir. Polisin üniversiteye girmesi için üniversitenin kendi imkânları ile önlenemeyen bir olayın meydana gelmesi veya meydana gelme olasılığının bulunması gerekmektedir.*
- *Suç ve suçlunun kovuşturulması gibi adli durumlarda polis davetsiz olarak üniversiteye girer ve herhangi bir gizlilik yoksa üniversite yetkililerine bilgi verebilir.*

Bu iki hal dışında üniversite sınırları içerisinde, özel güvenlik hizmeti marifetiyle rektörün sorumluluğunda güvenlik hizmeti sağlanmaktadır.

3.2.Spor Alanlarında Mevcut Durum

Spor alanlarında güvenlik hizmetleri 2011 yılında çıkarılan 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun ve yönetmeliği ile İçişleri Bakanliğı'nın konu ile ilgili çıkartmış olduğu genelgelere göre yürütölmektedir.

6222 sayılı Kanunun 5'inci maddesi ile ev sahibi spor kulüpleri; spor alanlarında sağlık ve güvenliği sağlamakla, her iki spor kulübü de müsabakanın güvenliğini sağlamak amacıyla il veya ilçe spor güvenlik kurullarının aldığı kararları yerine getirmekle yükömlüdürler. Aynı Kanunun 6.maddesi ile profesyonel spor dallarında yapılan müsabakalara katılanlar ile basketbol en üst ligindeki spor kulüpleri, genel kolluk ile birlikte görev yapmak üzere güvenliği sağlamaya yetecek sayıdaki özel güvenlik görevlisini müsabaka öncesinden müsabakanın tamamlanıp seyirci ve sporcuların tahliyesine kadar geçecek dönem içerisinde, müsabakanın yapılacağı yerde bulundurmak ve spor alanının iç güvenliğini sağlamakla yükömlü kılınmıştır.

Yine 6. maddenin 3. fıkrasına göre en üst profesyonel futbol ligi kulüplerinin müsabakalarında güvenliğin sağlanması amacıyla genel kolluk görevlilerinden, görevde olmayanlar da görevlendirilmektedir. Bu görevlendirme, ilgili kulübün başvurusu ve federasyonun talebi üzerine, müsabakanın yapılacağı yerdeki yetkili kolluk birimince yapılmaktadır. Ayrıca stadyumlarda görevlendirilecek genel kolluk görevlilerinin sayısı il veya ilçe spor güvenlik kurulları tarafından belirlenen özel güvenlik görevlisi sayısının üçte birini geçemeyeceği hükme bağlanmıştır.

Kanunun 7. maddesinde belirtildiği üzere mülki idare amiri tarafından görevlendirmesi yapılan kolluk amiri müsabaka güvenlik amiri olarak görev yapmaktadır. Müsabaka güvenlik amiri, spor müsabakalarında alınacak güvenlik önlemlerinin yürütölmesi ve denetlenmesi konularında, müsabakanın güvenliği ile ilgili tüm kişi ve kuruluşlarla gerekli koordinasyonu sağlamakla yetkili ve görevlidir. Müsabakanın yapıldığı spor alanında genel kolluk görevlileri ile özel güvenlik görevlileri, müsabaka güvenlik amirinin emir ve denetiminde birlikte görev yapacağı hükme bağlanmıştır.

Stadyumlarda görevli özel güvenlik görevlileri 5188 sayılı Kanuna istinaden faaliyetlerini genel kolluğun gözetim ve denetimi altında gerçekleştirmektedirler.

Belirtilen mevzuat hükümleri çerçevesinde hâlihazırda uygulanan sistem genel olarak amaca hizmet etmekle birlikte yetersiz seviyededir. Kamuoyunda uygulanması tartışılan elektronik bilet, kamera sistemleri, turnikeli giriş gibi teknolojik önlemlerin hayata geçirilmesi konuyla ilgili olarak yaşanan sorunların asgari seviyelere düşürülmesine imkan sağlayacaktır. Özel güvenlik ve polisiye tedbirlerin yanında hedef kitle analiz edilip yeni uygulamalar faaliyete geçirilmelidir.

3.3. Üniversiteler İçin Alternatif Güvenlik İşleyiş Biçimleri

Üniversitelerin güvenliği, yüksek eğitim kurumları olmaları ve hizmet ettiği insane kitlesi açısından kritik niteliktedir. Mevcut uygulamada, güvenliğin sağlanmasında yetersizlikler ortaya çıkmaktadır. Mevcut kanunlarda yapılabilecek bazı değişikliklerle bu konuda gelişmeler sağlanabilir.

İlk olarak İçişleri Bakanlığı-YÖK-Üniversite Rektörlükleri arasında işbirliği sağlamak amacıyla üçlü bir çalışma anlayışı konusunda bir yaklaşım geliştirilmelidir. Bu bağlamda gerektiğinde mülki idare amirlerine genel kolluk kuvvetlerinin üniversitelerde görevlendirilmesi konusunda yetki verilmesi düşünülebilir.

Ancak üniversiteler, akademik özgürlük ve özerklik ilkeleri esasında yönetilmektedirler. Ayrıca, genç insanların yoğun olarak bulunduğu mekanlar olduğundan bu konularda hassas bir yaklaşımın benimsenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, genel kolluğun “görünür” olmasından ziyade “görünmez” biçimde görev alması daha isabetli olabilecektir.

Bu doğrultuda, genel kolluğun “özel güvenlik” biriminin sevk ve idaresini üstlenebileceği, meydana gelebilecek olaylara proaktif yaklaşmak açısından üniversitelerin içerisinde, az sayıda sivil görevli bulundurulmasını içeren bir mekanizma oluşturulabilir. Sivil görevliler sadece istihbarat toplama ve meydana gelebilecek olayları direkt haber vermekle yükümlü olmalıdırlar. Bu sistemde seçilecek görevliler için, üniversite mezunu olmak gibi, “belli şartları taşıması” zorunluluğu getirilmelidir. Aynı şekilde belli bir eğitimden geçirilerek bir tür “üniversite polisi uzmanlık” alanı oluşturulmalıdır.

Öte yandan, üniversitelerde görev yapan özel güvenlik görevlilerinin

sayıları, nitelikleri ve polis ile işbirliği kapasiteleri geliştirilmelidir. Bu sayede özel güvenlik görevlilerinin profesyonelleşmeleri sağlanmalıdır.

3.4. Spor Alanları İçin Alternatif Güvenlik İşleyiş Biçimleri

Mevcut kanunlar yeterli olmakla birlikte işleyişte ve özel güvenlik görevlilerinin niteliklerinde bazı eksiklikler bulunmaktadır. Düzeltici bazı tedbirlerle mevcut problemlerin çözüme kavuşturulacağı düşünülmektedir.

Spor alanlarında görev alacak özel güvenlik personeline spor güvenliği konusunda “alan eğitimi” verilmeli ve spor alanında görev yapacak özel güvenlik personelinin profesyonelleşmesi sağlanmalıdır. Futbol karşılaşmaları açısından Süper Lig ve 1.Lig kulüplerinin her sezon öncesi belirlenen standartlar esasında görevlendirilecek “özel güvenlik personeli sayılarının belirleneceği, bu personele gerekli alan eğitimleri verileceği bir sistem geliştirilebilir. Ayrıca, emniyet birimlerince yapılan denetleme faaliyetlerinin mevzuata uygunluk denetimi ile sınırlanmayıp, hizmet kalitesinin de denetlenmesi sağlanmalıdır. Böylece, özel güvenlik personelinin profesyonelliği artırılmış olacaktır.

Öte yandan, stadyumlarda polis ve özel güvenlik birlikte görev üstlenmektedir. Polisin varlığı ciddi bir caydırıcılık yanında, özel güvenliğe de güven vermektedir. Ancak, stadyumlarda görevlendirilecek polisler “spor şubeden” ya da “çevik kuvvet” polisinden olmalıdır. Çünkü, kitle psikolojisi konusunda eğitim almayan görevlilerin kitleleri tahrik etme potansiyelleri bulunmaktadır. Mevcut mevzuat çerçevesinde özel güvenlik sayısının üçte biri oranında görevlendirilen polise ödeme yapılabilmektedir. Bu oranın 1/1’e getirilmesi düşünülebilir. Bununla birlikte, FİFA, UEFA gibi uluslararası kuruluşların, stadyumlarda polise sıcak bakmadıkları bilinmelidir.

Stadyumların güvenliği konusunda yapılacak çalışmalar polis, kulüp yönetimi, özel güvenlik ve taraftar kuruluşları temsilcileri ile birlikte etkin bir “yönetişim” anlayışı ile yerine getirilmelidir.

Stadyumların güvenliği konusunda e-bilet uygulaması, yüz tanıma özellikli kameralı gözetleme sistemleri kurulması gibi, güvenlik açısından etkili olabilecek düzenlemeler ile desteklenmesi yerinde olacaktır.

3.5. Genel Kolluğun İştirakinin Hizmetin Etkinliği Bağlamında Analizi

Özel güvenliğin üniversitelerde ve kamuoyunun ilgi gösterdiği büyük ölçekli spor müsabakalarında güvenliği sağlamada yetersiz ve başarısız kaldığı Özel Güvenlik Federasyonları tarafından da, kabul edilmektedir (ÖGF, 2013). Bu durum dikkate alınarak, özel güvenlik teşkilatlarının spesifik alanlarda uzmanlaştırılması ve belirtilen çerçevede dizayn edilmesi için devletin politikalar geliştirmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Bu kapsamda, kısa vadede yapılabilecek bazı çalışmalar olduğuna vurgu yapmak gerekmektedir. Örneğin, spor müsabakalarında “kısa süreli istihdam” şeklinde görevlendirilen özel güvenlik personelinin yetersizliklerine çözüm olması bakımından İçişleri Bakanlığı’nın koordinasyonunda spesifik bir “spor özel güvenlik” eğitimi verilmesi için çalışmalar yapılabilir. Bu sayede “spor özel güvenliği” bir uzmanlık alanı haline getirilebilir. Bunun yanında özel güvenlik kuruluşlarının devamlı yakınmalarına (ÖGF, 2013) neden olan Kamu İhale mevzuatının uygulanmasından kaynaklanan “kalitesiz iş üretimi” sorununun giderilmesi için konuya ilişkin kanunun istisnaları düzenleyen 3.maddesinde değişikliğe gidilerek güvenlik hizmeti ihalelerine yetersiz ve niteliksiz şirketlerin katılmaları önlenabilir.

Bu konuda ihalelerden kaynaklanan sıkıntılar ülkemize mahsus değildir. Schrottenboer(2014), benzersorunların Amerika’daki özel güvenlik uygulamalarında da yaşandığını ileri sürdüğü yazısında, özel güvenlik organizasyonlarının çizdiği genel profilin hiç de iç açıcı olmadığını, kamu kurumlarınca yapılan güvenlik ihalelerinin çoğunlukla en düşük teklifi veren şirketlerin aldığını, bunun doğal sonucu olarak da şirketlerin kar etme amacıyla niteliksiz, eğitimsiz geçmişte suça bulaşmış insanları istihdam ettiğini belirtmektedir.

Ancak kamu düzenini, genel güvenliği ve asayişini doğrudan etkileyen “toplumsal olay” niteliği ağır basan özellikle üniversitelerde cereyan eden kitlesel öğrenci hareketlerinin sadece özel güvenlik teşkilatları aracılığı ile önlenmesi mümkün görünmemektedir. Belirtilen durumlarda “genel kolluk gücü”nün devreye girmesi kaçınılmazdır. Bununla beraber üniversitelerin bünyesinde bulunan özel güvenlik teşkilatlarında görevli personelin nitelik ve sayılarının artırılması ve 5188 sayılı Kanunda bu yolda değişikliklere gidilmesi de kaçınılmaz gözükmemektedir.

Özel Güvenlik Federasyonu da “kamu-özel güvenlik işbirliği” olgusunun gerekliliğine vurgu yapmaktadır (ÖGF, 2013). Bu bağlamda spesifik alanlarla sınırlı olmak üzere genel kolluğun koordinasyonunda yürüyen bir özel güvenlik yapılanmasının, halihazırda yaşanan sorunların çözümüne olumlu katkılar sağlayacağı düşünölmektedir. Belirtilen çerçevede, üniversite rektörleri tarafından 5188 sayılı Kanun ve YÖK Kanunu hükümleri dikkate alınarak çıkması muhtemel kitlesel olayların etkin bir biçimde kontrol edilebilmesi bakımından belli mahallerde görev yapmak üzere genel kolluğun periyodik veya dönemsel olarak davet edilebileceği değerlendirilmektedir.

Sporda şiddetin önlenmesine dönük olarak geçmişte çıkarılmış mevzuat yeterli gözökmektedir. Hâlihazırdaki sorunun, yukarıda belirtildiği gibi nitelikli ve konusunda uzman personel yokluğu ve genel kollukla koordinasyon eksikliği olduğu değerlendirilmektedir.

SONUÇ

Devlet, toplumun güvenliğini genel kolluk ve belli özel alanlarda yetkili kolluk kuvvetleri ile sağlamaktadır. Öte yandan, toplumsal hayattaki hızlı değişim ve gelişmelerden kaynaklanan talepler karşısında, “özel güvenlik” alanı da ortaya çıkmıştır. 1981 yılında bu alanın devletin gözetimi ve denetimi altında hizmet vermesi yönünde ilk kanuni düzenleme yapılmıştır. 2004 yılında bu kanun geliştirilerek yenilenmiştir.

Özel güvenlik sektörü, 1981 yılından bu yana üniversitelerde güvenliği sağlama konusunda görev üstlenmektedir. Üniversiteler “akademik özgürlük ve özerklik” ilkeleri esasında yönetilen özel alanlardır. Bu sebeple, genel kolluğun önleyici güvenlik faaliyetlerine karşı hep mesafeli bir duruş sergilemişlerdir. Ülkemizde yürürlükteki mevzuat çerçevesinde, genel kolluğun üniversite mekanlarına girmesi rektör ya da dekanın çağrısına bağlıdır. Diğer yandan, son dönemlerde üniversitelerde görev yapan özel güvenlik birimlerinin “önleyici güvenlik” bakımından yetersiz kaldığına ilişkin eleştiriler yapılmaktadır.

Son yıllarda, özel güvenlik sektörü, bilhassa yoğun seyirci çeken spor karşılaşmalarında da, güvenliğin sağlanması konusunda işlev üstlenmektedir. Stadyumlar ve spor salonları, çok sayıda insanın bir araya geldiği mekanlar

olmaktadır. Ancak spor karşılaşması esnasında taraftarlar kitle psikolojisi içinde, kontrollerini kaybetme şiddete yönelme potansiyeli taşımaktadırlar. Stadyum ve salonlarda şiddet ve vandalizme yönelik eylemler karşısında özel güvenliğin yine yetersiz kaldığına yönelik eleştiriler yükselmektedir.

Bu gelişmelerle birlikte, Türkiye’de AB’ye uyum süreci çerçevesinde 2000 yılından bu yana demokratikleşme, özgürlük alanlarının genişletilmesi ve sivilleşmeye yönelik ciddi reformlar yapılmıştır. Özel güvenlik alanının genişlemesine yol açan düzenlemeler de bu gelişmelerle uyumlu bir görünüm içinde olmuştur. Bu sebeple, bahsi geçen konularda yapılacak düzenlemelerin reform sürecinden bir geri dönüş algısı oluşturmayacak nitelikte olmasına hassasiyet gösterilmesi gerekmektedir.

Toplumsal olaylara müdahale uzmanlık gerektiren hassas bir konudur. Sorun medya ve toplumun takip ettiği ve küçük bir kıvılcımın büyük infîllere neden olabileceği üniversite kampüsleri ve spor alanlarında bu görevin yerine getirilmesi olunca konu daha da hassaslaşmaktadır. Yapılması gereken ilk iş üniversite ve spor alanlarında muhatap olunacak kitleyi iyi analiz etmek ve hareket tarzlarını yapılan analize göre geliştirmek olmalıdır. Burada istihbarat anahtar kelimedir. Hem üniversiteler için hem de stadyumlar için proaktif yaklaşımda bulunabilmek için istihbarat faaliyetlerine önem vermek gerekmektedir.

Her toplumsal olayda mutlaka grubu organize eden ve yönlendiren provokatörler bulunmaktadır. Tüm grupla uğraşmak yerine bu provokatörleri tespit etmek ve grubun içerisinde soyutlamak çıkabilecek olayları en aza indirgeyecektir. Yapılacak kapsamlı istihbarat faaliyetleri ile olaylar daha olmadan öğrenilebilecek ve engellenebilecektir.

KAYNAKÇA

Arıkan, Y. ve O. Çelik (2007) “Futbolda Şiddet ve Polis”, Polis Bilimleri Dergisi, Cilt: 9 (1-4)/109-132.

Bakkal, G. (2009) Yeni Bir Organizasyon: Özel Güvenlik Teşkilatı, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

Derdiman, R. C. (2010) Tüm Yönleriyle Özel Güvenlik Hukuku ve Kişi Hakları, Bursa: Alfa Aktüel.

Eğitim Vaktim (2013) “Özel Güvenlik”, <http://egitimvaktim.com>, (23.08.2013).

Emiroğlu B. (2011) Türkiye’de Güvenlik Hizmeti ve Güvenlik Yönetimi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Van.

Gürkan, B. (2009) Yeni Bir Organizasyon: Özel Güvenlik Teşkilatı, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

Güven, T. (2012) “Özerklik ve Akademik özgürlük Bağlamında Üniversiteye Bakış,” <http://www.akademisyenler.org.tr/giris/?p=157>(21.08.2013).

Kaynak, İ. ve A. Pulur (2004) “Futbol Karşılaşmalarında Görev Yapan Polislerin Seyirci Saldırganlığını Algılama Biçimleri”, Polis Bilimleri Dergisi, Cilt: 6 (1-2)/83-96.

Kurt, M. (2009)1980 sonrası T.C. Hükümetlerinin Programlarında İç Güvenlik ve Terörün Yeri, Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

Kuyaksil, A. ve M. Tiyek (2003) “Türkiye’de Güvenlik Hizmeti Olarak Özel ve Gönüllü Güvenlik”, Polis Bilimleri Dergisi Cilt: 5 (2)/65-93.

ÖGF (2013) “Özel Güvenlik Federasyonu Basın Açıklaması,” <http://www.ogf.org.tr/haberdetay.asp?haberid=138>(28.08.2013).

Özdemir, H. (2010) Güvenlik Hizmetlerinin Uygulanması Çerçevesinde

Türkiye’de Özel Güvenlik Hizmetleri, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

Özgüven, E. (1992) “Üniversite Öğrencilerinin Sorunları ve Baş etme Yolları”, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 7/5-13.

Özipek, B. B. (2001) “Akademik Özgürlüğün Anlamı ve Gerekliliği”, Liberal Düşünce Dergisi, Güz 2001, Sayı: 24/185-195. “[http://.ozgurtoplumundegerleri.com/makale.php?mid=89\(21.08.2013\)](http://.ozgurtoplumundegerleri.com/makale.php?mid=89(21.08.2013))).

Schrotenboer, B. (2013) “Holes in Stadium Security”, USA Today Sports, 02 May, 2013.

Toker, Ç. (2014) “‘Özel Güvenlik’ 3 Milyara Koşuyor”, Cumhuriyet Gazetesi, 22 Aralık 2014.

Yalçın, E. (2009) “Hizmet Referanslı Güvenlik Anlayışında Meşruiyet ve Hesap Verilebilirlik”, Polis Bilimleri Dergisi, XI (1)/1-24.

Yılmaz, A. (1996) Özel Güvenlik Sistemi, Okyanus Dağıtım, Malatya.